

ΤΟ ΜΕΛΑΝΔΑΚΤΥΓΛΙΔΙΟΝ.

Λυπηρὸν ἰστόρημα λυπηρᾶς ἐποχῆς.

—ooo—

I.

Οὔτε ἀξιώσεις μυθιστοριογράφου ἔχομεν, οὔτ' ἐπιχειρούμεν νὰ πλάσω λεν φαιδρόν τινα ἢ μελαγχολικὸν ρύθμον ἵνα διατκεδάσωμεν ἢ συγχινέσωμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, ἀφηγούμενοι πράγματα, ἃτινα δυνατὸν ὅτον ἄλλα συμβῖσι κατὰ τοὺς θεομοὺς τῆς μυθιστοριογραφίας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ πιθανοῦ. Καὶ δύσκολον θεωρούμεν τὸ δημιουργεῖν καὶ περιττὸν δι' ἡμᾶς, τούλαχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος. Οταν δύναται τις νὰ διηγηθῇ ὅτι συνέβη, τίς ἢ ἀνάγκη νὰ πλάσῃ ὅτι ηδύνατο νὰ συμβῇ; Πρὸς τί νὰ προσπαθήσῃ ν' ανασκευάσῃ αὐτὸς ὁ, τι ὁ ρῶς τῶν πραγμάτων φυσικῶς καὶ προχείρως κατεσκεύασεν;

Ἀπλοὶ λοιπὸν ἴστορικοι, ἀναγράφομεν ὅτι μᾶς διηγήθησαν, καὶ μὴ ἀξιούντες δόξαν εὑρετοῦ διὰ τοῦτο, δὲν ὑποκείμεθα τούλαχιστον καὶ εἰς εὐθύνην οἰκνότητος. Όποια καὶ ἀν φανῇ ἢ διηγησις ἡμῶν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, τοιαύτη ἐπλάσθη μόνη της. Άν τοὺς τέρψῃ, ἀς εὐχαριστήσωσι τὴν φύσιν, ἥτις τὴν παρήγαγε τοιαύτην ἀν πάλιν τοὺς δυσαρεστήσῃ, ἔκεινην ἀς αἰτιῶνται. Αὐτὴ καὶ μόνη πταισι, ἀν ἢ ἴστορίας ἡμῶν φανῇ μυθιστορικωτέρα ἴστορίας ἢ ἴστορικωτέρα μυθιστορήματος.

II.

Οἱ ἐν ἀθήναις ὄντες τὸ ἔτος 1850, θὰ ἐνθυμῶνται ἵσως ὑψηλὸν τινα καὶ μελάγχρουν νεανίαν, ὡραίαν ἔχοντα καὶ ἀρρενωπὴν τὴν μορφὴν, δασύτατον μελανὸν πώγωνα, ὅξι καὶ δικυγής τὸ βλέμμα, κομψὸν τὸ ἥθος καὶ ἀξιοπρεπὲς τὸ βάδισμα. Εἶχε τὴν ἀληθινὴν ἀνδρικὴν καλλονὴν, τὴν καλλονὴν ἔκεινην ἥτις ἀριόζει καὶ εἰς τὸν ποιητὴν καὶ εἰς τὸν στρατιώτην καὶ εἰς τὸν κομψοπρεπῆ νεανίαν καὶ εἰς τὸν γεωργόν, ἦν δινειρεύονται οἱ καλλιτέχναι τῆς δύσεως, καὶ ἡς πρωτικῶς συνίθως αἱ γυναικεῖς τῶν μεστριθριῶν γωρῶν ἢν λευκὸν καὶ ἀνευ ἐκφράσσεως πρόσωπον. Οἱ τις δὲ πηγές τὴν ἀξίαν τοῦ Παύλου ἥν ἢ ἀπροσποίητος τοῦ θύμου του ἀφέλεια, τὸ φυσικὸν τῶν κινήσεών του, τὸ οὐδέποτε πλαστόν του μειδίαμα, ἢ ἐφ' ὅλης τῆς μορφῆς του ἐπιφαινομένη ἀγαθότης τῆς καρδίας του καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἀόριστος τις πέπλος μελαγχολίας, ἀμελύνων τὸ ὅξι καὶ πυρῶμες τοῦ μελανοῦ του βλέμματος. Οἱ τις ὄμως ἀδὲ ἐτέρου, διότι τὰ πάντα δυστυχῶς ἔχουσι δύο ὄψεις εἰς τὸν κόσμον τῶν θυγητῶν, ἥλαττου αὐτὴν εἰς τὰ δηματα τῶν ἀνθρώπων ἥν ἡ διαρκῆς καὶ ἀναιτιολόγητος ἀκηδία του, ἢ ἀτελεύτητος σχολῆ του, ἥν ἐδαπάνα πολὺ σπανίως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅπου ἡ μήτηρ του, ὄρφανὸν ὄντα πατρὸς, τὸν εἶχε διατάξει (καὶ τοῦτο θὰ ἔξηγήσωσι τὰ κατὰ κατωτέρω εἰς τὸν ἀναγνώστην) ν' ἀκροῦται τὰ νομικά, πολὺ δὲ συχνότερον εἰς μοναχικούς καὶ μακρινούς περιπάτους, διεν ἐπέστρεψε μελαγχολικότερος πάντοτε καὶ κατηφῆς.

Ἄλοντς μετὰ ἐν ἔτος, καθ' ὃ ἡ μελαγχολία του εἶχεν ἥδη ἀργήσει νὰ λαμβάνῃ σπουδαῖοτέρων χροιάν, μεταβάλλοντα ἐπαισθητῶς καὶ αὐτὴν τὴν ἀλλοιες σδηματένης του, κατέλιπε τὰς αθήνας μεταβαίνοντας Γερμανίαν, ἵνα τελειοποιηθῇ εἰς τὰς σπουδάς του.

Μετὰ τρία ἔτη . . . πλὴν μὴ προδράμωμεν τῶν γεγονότων, σταυρατήσωμεν δὲ μάλιστα μικρὸν εἰς τὴν προτεραίαν νύκτα τῆς εἰς Γερμανίαν ἀναχωρήσεως του Παύλου.

III.

Εἰς τὴν οἰκίαν εἶνε μόνη ἡ γραῖα μήτηρ του Παύλου, ῥίπτουσα ἐν τελευταῖον ἐπιθεωρήσεως βλέμμα εἰς τὰ τὸ ὄδοιπορίας του καὶ ψιθυρίζουσα μεταξὺ τῶν ἀραιῶν τῆς ὄδοντων.

— Τί δρυγή! . . . εἰς τρεῖς χρόνους θὰ τὴν λησμανήσῃ πιστεύω τὴν . . . Καὶ τὰ χεῖλη τῆς γραίας ἐπέρανταν τὴν φρέσιν των δι' ἀκαταλήπτου τινος ψιθυρισμοῦ.

Ἐ μήτηρ του Παύλου φαίνεται πολὺ ανήσυχος. Διευθύνεται εἰς τὸ παράθυρον, κύπτει ἐπὶ τῆς ὄδοις, μετρεῖ τὸ μῆκός της ὅλον διὰ τοῦ βλέμματος καὶ μὴ βλέπουσα τίποτε, ἐπανέργεται πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔρωτα τοὺς ὑπηρέτας μὴν εἶδον τὸν Παύλον ἐπιστρέφαντα, κ' ἐπὶ τῇ ἀρνητικῇ των ἀπαντήσεως διευθύνεται καὶ πάλιν εἰς τὸ παράθυρον, ὑποψιθυρίζουσα.

— Τί παιδί! . . . νὰ μὴ θέλῃ ν' ἀκούσῃ . . . Καὶ ίσα ίσα εὐρῆκε τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεως του νὰ μείνῃ ἔξω τόσον ἀργά.

Ἔτο μάλις ἐννάτη ὥρα τῆς ἐσπέρας.

— Πλὴν, . . . τις ἡξερεῖ . . . ἔξηκολούθητε διανοούμενη ἡ γραῖα καὶ σχεδὸν μειδιῶτα, λέγομεν σχειδήρ, καθότι ἡ μήτηρ του Παύλου ὅλιγον απείχε τῆς ἡλικίας ἔκεινης καθ' ἣν τὰ μειδιεμάτα κατακυντῶσι πλέον μορφασμοί, — τις ἡξερεῖ; . . . Θα ὑπῆγεν ἵσως νὰ τὴν απογκαιρετισῃ. Αὐτὸ δὲν βλάπτει, ἀς τὴν ἀπογκαιρετίσῃ ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴν ἐνόηστεν ἢ νὰ μὴ τοῦ εἶπεν ἔκεινη ὅτι ἔμαθε την τράπεζας του διότι, . . . σὲν τξεύρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, . . . εἶνε μὲν εὐάγγειος ὁ ταλαιπωρος, καὶ μὲν ἀκούει πάντοτε, ἀλλὰ . . . αὐτὴν τὴν φορὰν πολὺ φοβοῦμεις ὅτι θὰ τοῦ ἥρχετο δρεῖς νὰ δαγκάσῃ ὅλιγον τὸν χαλινόν, μὲν ὅλην τὴν ἀσθένειαν τοῦ χαρακτήρός του. Τί απερισκεψίαν ἔκαμα, ἔξηκολούθητε μετὰ μικράν τινα στάσιν, διαλογιζομένη ἡ μήτηρ του Παύλου, τί ἀπερισκεψίαν ἔκαμα νὰ παρασυρθῶ ἐμπρός της, δταν ἥλιθε πρὸ διέγων ἥμερων νὰ μὲν ἔρωτήσῃ δια μίαν ἔργασίαν, τὴν ὅποιαν, ἡ ὄκνηρά!, δὲν κατώρθωτε νὰ τελειώσῃ ἓνα μῆνα τώρα. Πλὴν δὲν ἡμπόρεστα νὰ κρατηθῶ. Λέ ήνε, τέλος πάντων, ἀρκεῖ νὰ μὴ τοῦ εἶπε τίποτε, καὶ πολὺ μὲν ἔρχεται νὰ τὸ πιστεύσω, ἀπὸ τὸ ἥθος τούλαχιστον τοῦ Παύλου, τὸ ὄποιον ἔκτοτε δὲν μετεβλήθη καθόλου. Ἐπειτα . . . διοι αὐτοὶ τῶν κατωτέρων τάξεων οἱ ἀνθρώποι, ἔξηκολούθητε σκεπτομένη ἡ γραῖα ἀριστοκράτις, καταπίνουν τόσον εύκολα τὰς προσοβολὰς καὶ τὰς λησμονοῦν τόσον γρήγορα, ὅταν μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν ἔγει πολὺ δίκαιον γὰρ φοβοῦμεις τὴν

ἀγάπην της. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ τόση της ἀγάπη καταντῷ δι' ἐμὲ τυραννία, ἀλλ' ἀν ἑδείκνυον ὅτι τὸ αἰσθάνομαι, ἂν ἀπλῶς καὶ μόνον τῆς ἔδιδον νὰ ἔννοισῃ ὅτι ἡ τόση της ἀγάπη μ' ἐνοχλεῖ, μὲ βαρύνει, .. ὡς, ἔσο βεβαία, δτι, ἐμπαθῇ καὶ γαστράν ὡς εἶνε, θὰ τὴν ἐφόνευον . . .

— Ο ! φίλε μου . . .

— Ναι, Σοφία, θ' ἀπέθνησκε, τὸ αἰσθάνομαι δι' αὐτὸ τὴν περιποιοῦμαι, δι' αὐτὸ τὴν ὑπακούω τοσον τυρλῶς ἐνίστε, . . .

— Ο ! τότε, Παῦλε, προσέθηκεν ἡ Σοφία, καὶ τὸ πικρὸν ἐκεῖνο μειδίαμα διέστειλε καὶ πάλιν τὰ γεῖλη της, τί γάριν ἐπρεπε νὰ σὲ γνωρίζω, θὰ τῆρχεσο καὶ μ' ἔβδηστες ἔως τόρα, καὶ ἥλθες μάλιστα καὶ νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃς ἀπόψε, ἐνῷ βεβαίως ἡ μήτηρ σου σὲ τὸ ἀπηγόρευσεν.

— Ά.. Σοφία μου, διέκοψεν ὁ Παῦλος, πόθεν τὸ ἔφαντάσθης αὐτό; σὲ βεβαίως ἡ μήτηρ μου ποτέ . .

— Άφες, άφες, Παῦλε, τὸ τέξεύρω . . .

— Σοφία, σου τὸ δρκίζομαι . . .

— Άφες τοὺς δρκαυς.

— Άλλ' ἡ μήτηρ μου ἀγνοεῖ ἐντελῶς τὸν ἔρωτά μας.

— Ο ! πῶς ἀπατᾶσαι, Παῦλε! ἀν τὸν τὴν γένος, διατί νὰ παύσῃ ἐμπρώτοις νὰ μοῦ δίδῃ πλέον ἔργασιαν.

— Άλλ' αὐτὸς δὲν εἶνε λόγος, Σοφία, ίσως . .

— Ἐπειτα, κ' ἐκτὸς τούτου . . Ο ! .. τί ἐντύπωσιν, ἐνθυμοῦμαι, μ' ἔκαμεν δ τρόπος τῆς μητρός σου, δταν ἥλθα τὴν τελευταίαν φοράν εἰς τὴν οἰκίαν σας, διὰ νὰ τῆς ζητήσω μερικάς; ὄδηγίας δι' ἐν ἐργάζεται τὸ ὅποιον μ' εἶχε περιχγείλει! Πῶς μ' ἐπίκραναν οἱ λόγοι της, σχεδὸν μὲ τὸν ἐκτύπισεν εἰς τὸ πρόσωπον τὸν ἔρωτά μας, . . . σχεδὸν ἐνέπαιξε τὴν ιερότητα τῶν αἰτημάτων μας.

— Τί σὲ εἶπε, Σοφία, εἶπέ με, τί σὲ εἶπε; .. ίσως παρεξήγησε τοὺς λόγους της, ίσως ἦτον ὀργισμένη ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ίσως . . .

— Άφες τὰς πιθανότητας Παῦλε τὸ τί μὲ εἶπε, προτιμῶ νὰ μὴ σὲ τὸ εἶπω, διότι δὲν θέλω νὰ σὲ ψυχράνω μὲ τὴν μητέρα σου, καὶ νὰ γείνω ἀφορμὴ κανενὸς δυστυχήματος, ἀφοῦ, καθὼς μὲ εἶπες πρὸ διάλογου δύναται νὰ τὴν φονεύσῃ ἡ ἐλαχίστη ἐκ μέρους σου ψυχρότης . . .

— Πόσον σκληρὰ εἰς' ἀπόψε, Σοφία..

— ίσως .. διότι ἀπόψε σ' ἀγαπῶ ἀκόμη περισσότερον Παῦλος, ἀν ἦνε δυνατόν.

Ο Παῦλος ἀπεκρίθη μ' ἐν φίλημα εἰς τὴν χεῖρα τῆς Σοφίας.

— Ἐπειτα, Παῦλε, ἐπανέλαβεν ἡ Σοφία, ἀν δὲν ἔγνωριζε τὸν ἔρωτά μας, διατί σὲ διώκει; διατί σ' ἔξορίζει αὔριον εἰς τὴν Γερμανίαν, οθεν Κύριος οἶδε ἀν θὰ σ' ἐπανίδω ποτέ.

Καὶ ἡ Σοφία ἐξερράγη εἰς λυγμούς, καὶ δάκρυα θερμὰ κατῆλθον τῶν παρειῶν της.

— Μὴ κλαίης, Σοφία, μὴ θελης νὰ μεταβάλῃς κ' ἐμὲ εἰς γυναικα κλαίουσαν τί φοβεῖται; Θὰ ἐπανέλθω μετὰ δύο ἔτη ως εἰμαι τόρα, θ' ἀγαπώμεθα

καὶ τότε καὶ τόρα ἀγαπώμεθα, καὶ οὕτ' ἡμεῖς θὰ μεταβληθῶμεν οὔτε δέρως μας θὰ γηράσῃ.

— Δέν τέξεύρω, Παῦλε, ἀλλ' ἡ καρδία μου πνίγεται, κατὶ τί νομίζω δτι μὲ ἀπειλεῖ κρυφίως, θὲ μαύρον προαισθητικα μὲ λέγει, δτι δέν θὰ σ' ἐπανίδω πλέον . . .

— Σοφία, σ' ἔξορκίζω, μὴ μὲ τρομάζῃς μὲ προσθήματα, . . . μ' ἀρκεῖ ἡ Θέσις μου, ἡ κατάστασις τῆς καρδίας μου.

— Ο ! καὶ σου λοιπὸν τρέμει ἡ καρδία καὶ προποιεῖται πλαστὴν γενναιότητα . .

— Ναι, ἀλλὰ τρέμει ἀπὸ ἔρωτα μόνον, Σοφία, οχι ἀπὸ προαισθημάτα. Ἅκουσον, . . . ἀκουσον! . .

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐτίμανε τὸ ὠρολόγιον τῆς πόλεως μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

— Η ὥρα μία! εἶπεν δέν Παῦλος. Πῶς τὴν ἐλημόνησα! ἀς τὴν ἐνθυμηθῶμεν, Σοφία, εἶνε ἀνάγκη, . . . Χαῖρε! . .

Καὶ δάκρυα ἐπλημμύρησαν τοὺς ὄφθαλμούς τοῦ Παύλου, μὴ δυνηθέντος τέλος νὰ κρατηθῇ.

— Παῦλε . . . ἀναβλεπόμεθα . . .

— Ο, ναι! ἀναβλεπόμεθα, Σοφία. Λάβε κάν αὐτό, προσέθηκε μετ' ὀλίγον σύρων ἐκ τοῦ δάκτυλου του μικρὸν μέλαν δάκτυλιδιον καὶ περῶν αὐτὸ εἰς τὸν δάκτυλον τῆς Σοφίας, λάβε αὐτό, ως ἀρραβωνά μας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.

— Λάβε καὶ σὺ, Παῦλέ μου, αὐτό, ἀπήντησεν ἡ Σοφία, σύρουσα πρὸς ἐκυτὴν τὸν Παῦλον διὰ τῶν σιδηρῶν κιγκλίδων τοῦ παραθύρου, καὶ τότε πρῶτον ἀσπαζόμενη τὸν Παῦλον, λάβε αὐτὸ ως ἀρραβωνά μας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Κ' ἐλειποθυμησεν ἐπὶ τοῦ παραθύρου.

— Σοφία, Σοφία! ἀνέκραξεν δέν Παῦλος, λησμονήσας εἴθις καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν ἀναγώρησί του πρὸ τῆς λειποθύρου ἐρωμένης του. Σοφία . . . καὶ ἔργιτε φωναζῶν διὰ τοῦ ἡνεῳγμένου παραθύρου.

— Ποιός εἶνε; . . . ἔκούσθη αἰόνης ἔρωτῶντα ἐνδιմεν τρέμουσα τις καὶ βραγχώδης φωνὴ ἀφυπνισθείτης γραίας.

Ο Παῦλος ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως πρὸς τὴν ἀκαρον ἐκείνην ἐρώτησιν, ἡσπάσθη ἔτι ἀπαξ τὴν κρυμμένην ἀναίσθητον γείρα τῆς Σοφίας καὶ ἔφυγε τρέμων καὶ παράφρων διὰ τῶν σκοτεινῶν καὶ σκολιῶν ἀτραπῶν τῆς συνοικίας ἐκείνης.

Η Σελήνη εἶχε δύσσει πρὸ τιγμα στιγμῶν.

VI

Καὶ τὴν ἐπαύριον δέν Παῦλος ἀνεγάρει εἰς Γερμανίαν, ἀφίνων ὅπισθέν του δύο κλαϊούσας γυναικίς, τὴν μητέρα του, καταρωμένην τὸν ἔρωτα ὅστις ἔξωρίζει τὸν υἱὸν της, καὶ τὴν Σοφίαν του καταρωμένην τὴν κοινωνίαν ἡτις ἔξωρίζει τὸν ἐραστὴν της.

Η μια κατηράζτο τὴν κοινωνίαν καὶ ἡ ἄλλη κατηράζτο τὸν ἔρωτα, ἐνῷ ἦτο δυνατόν καὶ αὐτη νὰ εὐλογῇ τὸν ἔρωτα, καὶ ἐκείνη νὰ εὐλογῇ τὴν κοινωνίαν.

Ναι! πλὴν διατί δὲν ἀφίνεται ἡ καρδία μας νὰ εύτυχῃ ὅπως Θέλη, καὶ ἀναγκάζεται νὰ δυ-

στυχῆ ὅπως οἱ τύποι τῶν κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων γὰρ ἐπιβιβασθῇ εἰς τὴν ἀτμάμαχαν, νὰ φθάσῃ εἰς Ταρ-
ὑπαγορέωντι;

Διατί ἡ κοινωνία, ἡ ἐντελλομένη τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν, ἡ θέλουσα νὰ συνάψῃ εἰς μεγάλην οίκογέν-
νειαν τοὺς Θυητούς, διαιρεῖ αὐτοὺς, ἀντὶ νὰ τοὺς συ-
νάπτῃ; Διατί τὸ ὄνομά της, εὐαγγέλιον ἀγάπης καὶ
ἀδελφότητος, κατήντητε φοβερὰ μόνον λέξις κατα-
πλήττουσα τὸ λογικόν μας, ἀτμοσφαιρὰ πνευγηρά ἐν-
τὸς τῆς ὁποίας ἐκπνέει τὸ αἴτιθμα καὶ λειποθυμεῖ ἡ
ἐρῶσα καρδία, φάτμα ἀπαίτιον δι' οὗ μῆς φοβίζει ὁ
κόσμος, ὡς αἱ γραῖαι φοβίζουσι τὰ νήπια διὰ μορ-
μολυκείων; Διατί; Μήπως δὲν εἶναι ὥραία ἐ-
πίσης κοινωνία καὶ ἡ κοινωνία δύο καὶ δύον, ὅπως
γέλειντεν ὁ Θεός, ὅπως ὁ ἔρως τὰς συνέδεσεν; Οχι,
λέγετε ὁ ἔρως; . εἶναι φαντασία, ίδιοτροπία μιᾶς
στιγμῆς, πομφόλυζ, θὺν διαλύει ἡ ἐλαχίστη τοῦ λο-
γικοῦ πνοή, ἀτμὶς φωτφόρος, θὺν παραπόρει ἡ αὔρα
τῆς πρωΐας. Εστω· διατί δὲν ἀφίνετε νὰ σύντῃ τὸ
λογικὸν αὐτὴν τὴν πομφόλυγα; διατί δὲν ἀναμένετε
νὰ παρασύρετε ὁ πρωινὸς ἀνεμος τὴν ἐλαφράν ἐκείνην
ἀτμῆσα, αλλ᾽ ἔρχεσθε σεῖς, ἀντιστάται τῶν ἀποκρύ-
φων βουλῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ζητεῖτε νὰ σύνσατε διὰ
τῆς βεβήλου πνοῆς σας ὅτι ἐκεῖνος ἡναψύγει;

Εἰχον ηδη παρέλθει τὰ δύο ἔτη ἀπίνατο εἰχον ἀρ-
χῆθεν ὄρισθη διὰ τον ἐν Γερμανίᾳ διαμονὴν τοῦ Παύ-
λου, αλλ᾽ ἡ μήτηρ του μαθοῦσα ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἐξη-
κολούθει ἀλληλογραφῶν μετὰ τῆς Σοφίας καὶ ἐνθι-
μέων αὐτῇ διὰ φλογερωτάτων ἐπιστολῶν τοὺς αρ-
ράβηντας τῆς ὥραίς ἐκείνης νυκτὸς τοῦ ἀποχαιρετι-
σμοῦ των, ἐξηκολούθει καὶ αὐτὴν παρατίνασσα τὸν
χρόνον τῶν σπουδῶν του, καὶ ἐλπίζουσα ἵσως νὰ σύ-
σθῃ οὕτω βαθμιδῶν τὸ πάθος ἐκεῖνο, τοῦ ὅποιου τὴν
ἐτρόμαζεν ἡ σοβαρύτης, ἀπειλοῦσα νὰ καταστρέψῃ
ὅλα τα φιλοδοξία καὶ ἀριστοκρατικὰ αὐτῆς σχέδια
περὶ τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως τοῦ υἱοῦ της.

Ο Παῦλος ἡτον εἰς Βερολίνον, δε τοιχογραφίαν τὴν
τινὰ ταχυδρομείου δὲν λαμβάνει ἐπιστολὴν τῆς μη-
τρός του, ἀναγινώσκει δὲ εἰς τινα τῶν αθηναϊκῶν
ἔργων τον, ὅτι ἡ χολέρα εἶχεν ἐνεκτίκει εἰς τὴν
πρωτεύουσαν. Κεραυνὸς ὑπῆρξε δι' αὐτὸν ἡ εἰδησία
ἐκείνη. Ανεμνήσθη εὐθὺς τοῦ ταπεινοῦ καὶ ὑγροῦ οἱ
κίσκου τῆς Σοφίας, ἐφαντάσθη αὐτὴν κατάκοιτον ἐπὶ¹
ἰσχυνθῆ τινος καὶ σκληρᾶς, στρωμνῆς, ἀγωνιῶσαν, στε-
ρουμενην, θεραπείας, ατερούμενην ἵσως ιατροῦ, καὶ ἐ-
ρικίασεν ολον τον τὸ σῶμα καὶ τρίχες του ὄρθωθη
σαν εἰς τὴν κερκλήν του. Εφαντάσθη ἐπειτα τὴν
μητέρα του (εἶναι αληθεία) τὴν ἐφαντάσθη ἐπειτα,
μετὰ τὴν Σοφίαν, ἐφαντάσθη τὴν γραίν του μη-
τέρα παλαιόστατην κατὰ τοῦ ἀπαίτιου θανάτου τῆς
ἐπιδημίας, προφέρουσαν τὸ ὄνομά του μὲ τὰ τρέμοντα
χεῖλη της, ἐκπνέουσαν ἵσως εἰς ξένας καὶ ἀσυμπα-
θεῖς ἀγαθάς, καὶ ὁ τρόμος του κατέστη σχεδὸν
παραφροσύνη. Ονειρα ἀπαίτια τὸν ἐκύκλωσαν τὴν νύ-
κτα, ταράττοντα τὰς ὄλιγας ὥρας ὑπνου, ὃν κατέωρ
θωσε μόλις νὰ γενθῇ, καὶ αἱ παραδοξώτεραι τῶν χι-
μαρῶν ἀναστένησαν τὸν ἐγκέφαλόν του. Μόλις λοιπὸν
ἔζηπτησε τὴν πρωΐαν καὶ πρωτόγυτον κίνημα ὑπῆρξε

γέπτην, καὶ ἐκεῖθεν, εὐρών κατὰ συγκυρίαν ἀτμάπλοιον
ἀναγωροῦν τὴν αὐτὴν ἐπέραν εἰς Πειραιῶ, καὶ ἐπι-
βιβασθῇ εἰς αὐτὸ διευθυνόμενο; εἰς Αθήνας.

VII

Βίντος Νοέμβριος μὴν τοῦ 1834. Έποχὴ ἀφεῖται
βαθὺν καὶ ἀπαίτιον τύπον εἰς τὴν μνήμην τῶν δι-
στυχῶν κατοίκων τῶν Αθηνῶν, καὶ ἔτι ἀπαιτιώτε-
ρον εἰς τὴν φαντασίαν τῶν ξένων, δοτοι ἐρήμοικιν-
δύνευσαν νὰ τὰς ἐπισκεφθῶσι κατὰ τὰς πονηρὰς ἐ-
κείνας ἡμέρας.

Αἱ Αθήναι ὁμοιάζουσιν ἀληθινὴν νεκρόπολιν. Σιγὴ
νεκρικὴ ἀπὸ πρωῖτες μέχρις ἐπέρχεταις, καὶ ἐρημία παν-
τελῆς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κεντρικωτέρας ὁδοὺς τῆς πό-
λεως. Οὐδὲν βλέπει τις ζῶν καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ πραγ-
ματικὸν κοινωνῆριον, ἡ φυγάδας τινὰς βρεχόντωντας,
φέροντας τὰ φορτία αὐτῶν ἐπ' ὄμμαν, καὶ καταλεῖ-
ποντας τὰ νεκροταφεῖον ἐκεῖνο, πρὶν ἀνοιγῶσιν ἐντὸς²
αὐτοῦ καὶ οἱ ιδικοὶ των τάφοι. Τρέχουσιν οἱ ταλαί-
πωροι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν οὔτε ποῦ διευθύνον-
ται, οὔτε ποῦ θὰ καταντήσωσιν. Οπου καὶ ἀν-
ύπάγωσι, δὲν θ' αναπνέωσι τούλαχιστον τὸν θά-
νατον. . . Κ' ἐν τούτοις τὴν σιγὴν ἐκείνην, τὴν
καταπληκτικὴν ἐκείνην ἐρημίαν ὁ Θάνατος πάλιν
αὐτὸς ἔρχεται διακόπτων ἐνίστας, καὶ τὸ φάσμα
αὐτὸ τῆς ἐπιδημίας ἀνορθοῦνται πάλιν ὡς ζῶν τις ἀν-
τιπεριπτασμὸς κατὰ τοῦ μονοτόνου ἐκείνου πένθους.
Ποῦ μὲν βλέπεις ζεῦγο; ἀγθοσφόρων φερόντων ἐπὶ σα-
νίδος πτῶμα χολερικοῦ, κεκαλυμμένου διὰ λευκῆς
σινδόνης, καὶ βαδίζοντων κατεπευκμένων τῷ Βύρατι
εἰς τὸ καμπτήριον, ποῦ δὲ φορτηγόν τινα ἀμαξίαν,
ἐκ τῶν μακρῶν ἐκείνων καὶ ἀφράτων, περιέρουσαν
ἐπίσης πτώματα ρικένδυτα θημεγυμνά. πολλάκις δὲ
καὶ ἐντελῶς γυμνά, διεστραμμένα τ.ε. ὅψεις ὑπὸ τοῦ
βιαίου θανάτου τῆς ἐπιδημίας. Η ἀμάξη αὐτὴ προ-
χωρεῖ σιγά, σιγά, τρέπει διπό τὸ βέρος της, καὶ ὅδη-
γουμένη ὑπὸ τον τον τῶν ἀνθρωπίνων ἐξεργάζοντων,
μάτων, ἀτινακέταλεύονται καὶ αὐτὴν τὴν δργήν
τοῦ θεοῦ, συνοδεύεται παρ' ἑνὸς ἀστυνομικοῦ κλητῆ-
ρος, ἀπαράλλακτα ως ἂν ἦτο ἀμάξην καθαριστητος.
Ω! εἶναι φρικτόν, ἀποτρόπαιον! . . . ἀλλ' οἱ νεκροί εἰναι
τόσους ἀριθμοί! Ενίστε ἡ ἀμάξη ἐκείνη σταματᾷ
πρό τινος; ὑπόπτου θύρας δ ἀστυνομικός κλητήρ τὴν
ἀνοίγει, εισορεύει εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐξέργεται πάλιν
μετ' ὄλιγας στιγμάς, ἡ δυσθύμιας ψυθυρίζων μεταξὺ³
τῶν θρόνων του — α Νὰ παρ' ἡ οργή! ζῆται ἀκό-
μη —, ἡ νέον φορτίον προμηθεύων εἰς τὴν ἀμάξαν.
Άλλαι μόνον τότε εἰς τοὺς ἀγωνιῶντας ἔτι! . . . πόσων
διυστυχῶν ἡ ἀγωνία ἐτελείωσεν ἐντὸς τῆς νεκροφό-
ρου ἐκείνης ἀμάξης! πότων ἐτάχυνε τὸν θάνατον ἡ
ψυχρὰ κλίνη πτώματων, ἐφ' ἧς, ἀναπνέοντας ἔτι,
τοὺς ἐρήμους ἔνακτας εἰπνεύσωσι! Πῶς γελᾷ ἀπαίτιας ἡ
ἀποτρόπαιος ἐκείνος ἀμαξηλάτης, ἀμαξβλέπων ἐνδεσύ-
μένον, ἔτεω καὶ ρικένδυτον τὸ εἰς τὸ νεκροφορεῖον
του ριπτόμενον πτώμα! . . . Ή βέβηλος γειρ του
δὲν εἶναι πολὺ δύσκολος, καὶ ὁ εἰς τὴν ἀκρα τῆς ἀμά-
ξης ἀνηρτημένος ἐκείνος σάκκος δὲν αἰσχύνεται βε-

Επίω; Διὰ τὸ ποικίλον καὶ ἀνάμικτον τοῦ περιεγομένου του. Πολλάκις καὶ συναντῶνται οἱ κινδύνενοι κύτοι τάροι (φεῦ! αἱ μόναι δυναται συναντήσεις εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰς πενθίμους ἐκείνας ἡμέρας), καὶ ιδέτε τότε, ποιὸν φθόνου καὶ ἀπληστίας βλέψυμε ρίπτει ἐπὶ τὴν πληρεστέραν ἀμαξαν δὲ ἀμαξηλάτης τῆς ἀλλήλης! . . . ἀκούστε τότε τοὺς φρικιώδεις καὶ κυνικούς των ἀστεῖομούς.

— Καλά ποῦ ἔφεζε, σήμερον, . . . λέγει ὁ ζηλεύων.

— Τί καλά, καῦμένε καὶ σύ! ἀποκρίνεται ὁ ἄλλος· θαρρεῖς πᾶς; βγαίνει ἀπ' ὅλους τους; οἱ περισσότεροι μοῦ ἔρχονται καθὼς; τοὺς κάμνει ἡ μάνα τους . . .

Καὶ τὰ νεκροφορεῖα ἀντιπαρέρχονται.

VIII

· Πρὸ μικροῦ ἐσῆμανεν ἡ ἀβδόμη ἐσπιρινὴ ὥρα τῆς
48 Νοεμβρίου.

Σκότος βαθὺς, σκότος· "Ἄδον ἐπικάθηται εἰς τὸν χολέριωταν πόλιν" ὁ οὐρανός εἶναι καταπεροτισμένος μελανά καὶ βαρύτατα σύννεφα, ἀτίνα, καὶ τοι βρέχει ἀπό πρωίς, δὲν κατώρθωσαν ἐν τούτοις νὰ διαλυθῶσιν εἰσέτι, οἱ δὲ φανοὶ τῆς πόλεως εἰσὶν ὅλοι σχεδὸν ἐσθεσμένοι, διότι ἡ χολέρα ἀπεδεκάτωσε τοὺς ἐπὶ τοῦ φωτισμοῦ ὑπηρέτας· μόλις ὅλιγοι, οἱ κεντρικοὶ χώτεροι, χύνονται πέριξ των ἀμυδρῶν τι καὶ πένθυμον φῶς, πνιγόμενον ὅμως καὶ αὐτὴ ἐντὸς τῆς πυκνῆς ὁμέχλης ἡτις βαρύνει ἐπὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ὁρίζοντος, καὶ χρησιμεύοντος ἀπλῶς; ἵνα δεικνύῃ μελανώτερον τὸ κύκλῳ του σκότος.

Ἐν τούτοις, ἐν μέσῳ τῆς ἀπαισίας ἐκείνης σιγῆς, ἐν μέσῳ τοῦ πενθίμου ἐκείνου καὶ πνιγνηροῦ σκότους, καὶ τῆς διαρκοῦς μονοτονίας τῆς φρυγδίως καταπιπτούσης ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου βροχῆς, ἀκούεται πως ζωκροτέρα τις κίνησις εἰς τὴν νεκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ταραγή τις ἀσυντίθητης εἰς τὰς ὁδοὺς, μαρτυροῦσαι φαίνεται ὅτι ἡ ζωὴ ἡρχίτεν ἐπανεργομένη εἰς τὴν πρωτεύουσαν πλὴν φεύ! ὁ ἔκτακτος ἐκεῖνος θόρυβος δὲν εἶναι ζωῆς ἐπάνοδος; . . . εἶναι παροξυσμὸς θανάτου. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν τριακόσιοι δυστυχεῖς ἀπέθανον καὶ τα νεκροφόρα ἀμάξια μόλις ἐπαρκοῦσσιν ἀναβοκαταδίνοντα τὰ ὄλισθιτα καὶ βροβορώδη λιθοστρώματα τῶν ὁδῶν καὶ καθαρίζοντα τὰς Ἀθήνας. Τὸ κοιμητήριον τῶν Ἀθηνῶν ὑπερεπλήρωθη δὲν ὑπάρχει πλέον τόπος διὰ τοὺς νεκροὺς οὐδὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἐσχάτην τῶν κατοικιῶν, καὶ τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἐρημοκλήσια, εἰς ὅπεις ἔνεκα τῶν πολλῶν τῶν φωγμῶν καὶ τῆς ἐπικινδύνου τῶν ἐρειπίων τῶν καταστάσεως δὲν κατέφου ον πτωχαὶ οἰκογένειαι, φυγαδεύοντες ὑπὸ τῆς ἐπιδημίας, μετεβλήθησαν εἰς τάπανα νεκροφυλακεῖα, ὅπου σωρεύουσιν αἱ νεκροπομπαὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀμάξαι τοὺς διωκομένους τοῦ κοιμητηρίου νεκρούς.

Ἴδοις ἀκριβῶς ἐν τῶν δραστηριωτέρων νεκροφορείων, προεργόμενον πλῆρες φορτίου ἐκ τῆς στενῆς ἐκείνης ἀτραποῦ καὶ μόλις συρόμενον ὑπὸ τῶν ὅσιγγατῶν του ἴππων. Οὐδεὶς τὸ συνοδεύεις ἀστυνομικός; κλητήρ, καὶ ὁ κλονούμενος ἐκ τῆς μέθης ἀμα-

ξηλάτης του εἶνε ἡδη ἐν πληρεστάτῃ ἀνέστει ὡς πρὸ τὰς ταχιευτικὰς αὐτοῦ ἐργασίας, διότι τὰ Ἀθηναϊκὰ νεκροφόρεις μένουσιν ἀνεπιτήρητα ἀφ ὅτου συνέβη νὰ παρασύρωσιν οἱ νεκροὶ καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον τονάς ἐκ τῶν ἐρόρων καὶ συνοδῶν των.

Ἐπί ἀμπελού αὗτη ἐξῆλθε τέλος διὰ πολλῶν ἐλικοδρομιῶν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ἐρμοῦ, κατέβη τοῦτον, ἐσταμάτησε μικρὸν πρὸ τῆς πλατείας τῶν ἀμάξων, καὶ τραχπεῖσα ἐπειτα τὴν ἀγούσαν εἰς τὸ θέατρον σκολιάν ὁδὸν τοῦ Ψυρᾶ, ἐρθατε πρὸ τῆς μικρᾶς τοῦ θεάτρου πλατείας. Κατῆλθε τότε τὸν ἀνώμαλον καὶ πετρώδη κατήφαρον τὸν φέροντας εἰς τὸ ἀλώνια, καὶ διευθυνθεῖσα ἀριστερὰ διὰ μέσου χέρσων καὶ ἀκανθοσπάστων γκιῶν, ἐσταμάτησε τέλος πρὸ τινος μικροῦ καὶ κατερειπωμένου παρεκκλησίου, ἐντὸς τοῦ ἀποίου ἐξεγόρτισε τὸ περιεγόμενόν της καὶ ἀνέλκησε πάλιν τὴν εἰς τὴν πόλιν ἀγούσαν.

Τρίτον ἡδη τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐξένικε νεκροὺς τὸ σηργυρικαλήσιον ἐκεῖνο.

Βρέγει ἐτι.

Οἱ οὐρανὸς ἐσκατίσθη ἔτι μᾶλλον ἐνίστε δὲ καὶ ἀστραπὴ ὑπὸ βροντῆς συνοδευομένη σχιζεῖ τὴν πυκνὴν χυκάλην μελανῆς τινος νεφέλης.

Μίλις ἀνεγώρησεν ἡ νεκροπομπὸς ἀμάξια καὶ ἀνθρωπος· τις διακρίνεται προσωρῶν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους· ὑπερπηδᾷ τοὺς φράκτας τῶν ἀμπελώνων, διότι φαίνεται ἀποπλανηθεὶς τῆς ὁδοῦ του, καὶ ζητῶν διέξοδον τινα, καὶ τέλος πάντων, ὡς ἀνθρώπος γνωρίζων τὰς τοποθεσίας καὶ προσπαθῶν νὰ τὰς ἀνεύρῃ, σταματᾷ ἀμαξελύθων εἰς ἀφρακτόν τι μέρος, ὅπερ ὑποθέτει ὡς διασταύρωσιν ὁδῶν, καὶ προσπαθεῖ νὰ ἔρῃ διὰ τοῦ σκότους. Διακρίνει τότε μικράν του ἀμυδράν τινα φωτεινὴν ἀκτίνα ὑπεκφεύγουσαν διὰ τῆς φραγάδος τοῦ τοίχου τοῦ παρεκκλησίου ἐκείνου καὶ λαμβάνει μὲν ἀσφαλέστερον βῆμα τὴν πρὸς αὐτὸ διεύθυνσιν, ἐλπίζων τούλαγιστον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐρημοκλήσιον καὶ ἐπομένως καὶ τὸ μέρος ὃπου ἀπεπλανήθη.

Ἄν δεν ἦτο σκότος θὰ ἐγνωρίζομεν θεῶς τίς εἶναι αὐτός; ὁ ἀνθρώπος. Ὁπως δὴποτε ὅμως φαίνεται πεπλανημένος τις ὁδοιπόρος, διτις ἐντὸς τοῦ σκότους καὶ τῆς βροχῆς περεξετράπη πάσης πεπατημένης ὁδοῦ καὶ μόλις κατώρθωσε ὑπερπηδῶν τοὺς φράκτας καὶ τὰ τοιχώματα τῶν ἀγρῶν, προσκόπτων ἀνὰ πάν του βῆμα εἰς ἀγνωστόν τι ἐμπόδιον καὶ ὄλισθιτον εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς βροχῆς συγκρατηθεῖσας ἐλώδεις ὥσπεις νὰ φύξῃ τέλος πάντων ἀντικρὺ τοῦ παρεκκλησίου ἐκείνου.

— Ἄ! . . . ἔχραξεν ἀπομάσσων διὰ τῆς παλαιμῆτρος τὸν ἀπὸ τοῦ μετώπου του εἰς θρόμβους καταπίπτοντα ίδρωτα, μὲν ὅλην τὴν βροχὴν ἡτις εἶχε ποτίσει τὸν ὁδοιπόρον του πίλον, ἀ! . . . τάρα πλεον δὲν πιστεύω νὰ πλανηθῶ.

Καὶ εἰσῆλθε σταθερῷ τῷ βήματι εἰς τὸ παρεκκλήσιον.

Αλλ' οὐδὲν εἶχε ἔτι κατορθώσει νὰ διακρίνῃ διὰ τῆς ἐντὸς τοῦ ἐρημοκλήσιου ἐπικρατούστες σκοτίες, ἣν μόλις ἡδύγατο νὰ διακόπτῃ ἡ ἀμυδρὰ γάμψης τῆς

από τῶν ταπεινῶν του θόλων κρεμαμένης κανδύλας, καὶ ὁ ποὺς του προσέκρουτεν εἰς μαλακὸν τὸ ἀντικείμενον καὶ πνιγκρὰ ἀναθυμίασις τοῦ ἔκλεισσε τὴν ἀναπνοήν. Έκάλυψεν ἐπὶ μικρὸν διὰ τῆς γειρᾶς τοὺς διθαλμοὺς του, ἵνα τοὺς συνειθίσῃ εἰς τὸ σκότος, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδὲν κατώρθωσε νὰ διαιρένῃ ἢ ἀμορφὸν τίνα σωρὸν πραγμάτων οὐδὲν ἔχοντων σχῆμα. Τέλος, μόλις ἀναπνέων, διάτι, δσφ προσχώρετ, ἡ δυσώδης ἀναθυμίασις ἀνεδίδετο δλονὲν βαρυτέρα, ἐπλησίασεν εἰς τὴν κάλλιον φωτιζόμενην ὑπὸ τῆς κανδύλας γωνίαν τοῦ ἔκκλησιδίου καὶ διέκρινε τότε πρῶτον ὅτι ὁ πρὸ αὐτοῦ ἄμορφος καὶ δυσώδης σωρὸς ἦτο σωρὸς πτωμάτων. Ο ! φοβερὰ ὑπῆρξεν εἰς αὐτὸν ἡ στιγμὴ ἔκβιντ. Εἰπισθοδρόμησεν ἐν βῆμα, ἡ κόμη του ἀναρθώθη, ἔγεινεν ωχρὸς, ὅπως θὰ ἦσαν ωχρὰ τὰ πρὸ αὐτοῦ πτώματα ἀν δὲν ἦσαν πτώματα χολερικῶν, καὶ ἡ καρδία του ἐσταμάτησε πρὸς στιγμὴν. Πλὴν εὐθὺς ἀμέσως τὸ αἷμά του δλον ἀνέρρευσεν εἰς τὴν κεφαλὴν του, ἥσθανθη ὄρμητικῶς σρυζόμενος τὰς μήνυγγάς του, καὶ φρικώδης διαλογισμὸς διέδραμεν ὡς ἀστραπὴ τὴν διάνοιαν του.

— Άν τυχὸν μεταξὺ τῶν πτωμάτων ἔκεινων ἦτο καὶ . . .

Ο ! ἐφοβήθη νὰ τελειώσῃ τὸν συλλογισμὸν του.

Τίς οἶδε ποῖον προσφίλες ὅν ἐφαντάσθη ὑπὸ τῶν σωρῶν ἔκεινων . . .

Ἄνεζήτησεν εἰς τὸν εὔρυν θύλακα τοῦ ἐπενδύτου του κυτίδα φωσφόρων, καὶ ἀνῆψε μικρὸν κηρίον, διπερ ἐφερε μεθ' ἔκυτον ἐντὸς μικροῦ σάκκου περιέχοντος τὸ ἀναγκαῖα τῆς ὁδοιπορίας.

“Ἄς ιδῶμεν τόρα καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ὁδοιπόρου εἰς τὴν ἀμυδρὰν λάμψιν τοῦ κηρίου του. . Ἄ ! εἶναι ὁ Παῦλος. Ιδέτε, ιδέτε, πῶς ἐξετάζει παραφόρως τὰς διεστραμμένας ὑπὸ τοῦ θανάτου ἔκεινας ὥψεις. Δείμονα τοῦ ἄδου θὰ τὸν ἐξελάμβανε τις, ἀν τὸν ἔβλεπεν εἰς τὴν στάσιν του ἔκεινην, ἀνεγείροντα τὰ ἀπεσκληρυμένα καὶ ἀποσυντιθέμενα πτώματα, πλησιάζοντα τὸ κηρίον του εἰς τὰς μελανὰς τῶν μορφῶν καὶ ἀφίνοντα παλιν αὐτὰ νὰ ἐπαναπίπτουν βαρέως ἐπὶ τῶν ἄλλων πτωμάτων.

Ἔγγιζεν ἥδη σχεδὸν εἰς τὸ τέλος τῆς καταγθονίου αὐτῆς ἐπιθεωρήσεώς του καὶ ἦτοι μάζετο νὰ σύνῃ τὸ κηρίον του καὶ ν' ἀπέλθῃ, εύχαριστημένος τούλαγιστον ὅτι δὲν εἶχεν εὔρει διτὶ σατανικὴ τὶς φωνὴ τῷ εἶχε πρὸ μικροῦ φύθυρίτει, διτε σταματᾷ αἴφνης πρὸ τινος γυναικείας μορφῆς, ἡ γειρὰ του τρέμει σπασμωδικῶς, τὸ κηρίον πίπτει ἀπὸ τῆς γειρᾶς του καὶ σδύνει τὸ ἀναζητεῖ μεταξὺ τῶν πτωμάτων, πλὴν εἰς μάτην οὐδὲν κατορθοῖ ν' ἀνεύρῃ ἐντὸς τοῦ σκότους ἔκεινου, δπερ ἐπικύνιαν ἔτι καὶ ἡ ίδια αὐτοῦ σκιὰ, κύπτοντος καὶ παρεμποδίζοντος οὕτω τὸ ἀναθεν ἐκπεμπόμενον ἀμυδρὸν φῶς τοῦ κανδυλίου. Λαμβάνει πάλιν ἐν φωσφόρον, τὸ ἀνάπτει καὶ προσεγγίζει εἰς τὴν κυανωπήν του λάμψιν τὴν μίαν γειρὰ τοῦ πτώματος. Εἶναι λευκὴ καὶ ώραια γειρὰ νεάνιδος, ἣν δὲν ἀπεμελάνωσεν ἔτι ὁ θάνατος, ἀλλ' οἱ δάκτυλοι της δὲν φέρουσι τίποτε. Άφνει αὐτὴν τὴν γειρὰ, πλησιάζει τὸ μέχρι τῆς ἀκρὺς του καὶ ἥδη φωσφό-

ρον καὶ καὶ πλέον καὶ αὐτοὺς τοὺς τρέμοντας θακτούλους τοῦ Παύλου, εἰς τὴν ἀκλην γειρὰ τοῦ πτώματος, καὶ βλέπει εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς μετρόπολης μέλαν δάκτυλοθισμον.

Ω ! . . ποία κραυγὴ διέρρηξε τὰ στήθη τοῦ Παύλου ! . .

Ήτο τὸ πτῶμα τῆς Σοφίας του.

IX

Όσοι ἦσαν εἰς τὸν Πόρον τὸ Θέρος τοῦ 1855 θὰ ἐνθυμῶνται ἵσως δυστυχῆ τινα νεανίαν, ρικνὴν ἔχοντα γέροντος μορφὴν, μακρὸν, ἡμίλευκον καὶ ἀτημέλητον πώγωνα, περιπλατοῦντα συνίθια; εἰς τὸ παράλιον μὲ τὰς γειρὰς εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἐπενδύτου του, καὶ γαμαι ἀτενίζοντα πάντοτε τὸ δεσμομένον καὶ ἀπλανές του βλέμμα.

Όσοι δὲ ἦσαν εἰς τὰς Λήνας τὸ 1850 καὶ εἰς τὸν Πόρον τὸ 1855, κ' ἐνθυμοῦντο τὸν ὀμραῖον ἐκεῖνον καὶ μελαγχολικὸν νεανίαν, διτε ἔβλεπον τὸν πρόσωρον αὐτὸν γέροντα, ἐδυσκολεύοντο νὰ τοὺς ταυτίσωστε καὶ τοι πολλὰς ἀνεύρισκον μεταξύ τῶν δημοιότητας.

Καὶ ὅμως, . . κ' ἐκεῖνος ἦτον ὁ Παῦλος, καὶ αὐτὸς ἦτον ὁ Παῦλος ! . .

Ότε, τὴν ἐπαύριον τῆς φοβερῆς νυκτὸς τοῦ παρεκκλησίου, τὸν εῦρον, τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν προσεκάλεσαν νὰ λάβῃ κατοχὴν τῆς ἐσφραγισμένης αἰκίας του, καθόσον ἡ μάτηρ του, τῷ εἰπον, εἶχεν ἀποθάνει πρὸ τριῶν ἥδη ἐβδομάδων, ἔγέλασε μόνον σπασμωδικῶς κ' ἐμεινεν ἀπαθέστατος.

Μήπως εἶχε καὶ δεύτερον λογικόν νὰ γάσῃ διὰ τὴν μητέρα του;

ΑΓΓΕΛΟΣ.

ΣΚΩΛΗΚΟΤΡΟΦΙΑ

(Συνέχεια. “Ιδε Φυλλάδ. 270.)

—οοο—

ΣΤ'.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν Κιρεζικῶν μεταξῶν ἐρ Εὐρώπη εἶται ζητημα τὸσῳ σπουδαῖον σήμερον, διστε υπερβολὴ δὲν εἶται, ἀγ εἰπωμετ, δὲτε τὸ σύσιδες τῆς καλῆς ἡ κακῆς εἰσοδείας ἥρχισε νὰ ἐνδιαφέρῃ όλητερον τὸρ περὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτού ἀσχολούμενον, καὶ προπάτωτον τὸρ κερδοσκόπον τῆς Κίρας μετὰ τὴν εύκολωτέραν συγκοινωνίαν τῆς Κίρας μὲ τὴν Εύρωπην.

“Οτε ἡ φθοροποιὰ τὸσῳ ἥρχισε νὰ μαστίζῃ τὸ ἐργατικὸν ζωθριον, καὶ ἡ Εύρωπη ἔχαρε κατ' ἔτος τέταρτην μύρια, συγχρότως δ' ἑβδομήνετε συγματιζόμενον ἐρ τῇ παραγωγῇ κερδή, δπερ αὐτάνον πάγτοτε ἥθελε κατατήσει δυσοικούμενον, οἱ Εύρωπαιοι ἀστρεύαρ τὰ βλέμματα πρὸς τὰς γώρας, σας τὸ νόσημα δὲν εἶχε προσβάλει. Ἡ Κίρα ἥτο βρύσις ικανή ἦτα π.ηρώση ὅτι ἡ καταστρεπτικὴ ἐπιδημία εἶχε ἀρπάσει,